

Struktury sektora usługowego w Polsce w latach 2009-2016

Structures of the services sector in Poland in 2009-2016

Jarosław Mikołajczyk, Barbara Partyńska-Brzegowy

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie

State Higher Vocational School in Tarnow

Summary

Aim of the study: The aim of the article is to present the main changes in the basic structures characterizing the Polish service sector in 2009-2016.

Material and methods: The figures are from statistical yearbooks of the Central Statistical Office of the Republic of Poland. The work uses comparative and descriptive analysis.

Results: The following values and structures were analyzed: number of business entities registered in the REGON system, employment and employment-related remuneration, and generated GDP. In the analyzed structures the G-section, i.e. a trade and car maintenance dominated definitely.

Conclusions: In the analyzed structures here was also a tendency to increase the significance of sections providing services to meet the higher level needs (intellectual, informative, financial), and the decrease in the importance of sections that provide living services (trade, accommodation).

Key words: third sector, services structure.

Wprowadzenie

Sektor usługowy bardzo często nazywany jest trzecim sektorem gospodarki. Nazwa ta wywodzi się bezpośrednio z teorii trzech sektorów, której koncepcję w obecnej postaci sformułował w latach trzydziestych XX wieku A. Fisher [2]. Zgodnie z koncepcją Fishera wyodrębnia się trzy sektory gospodarki. Sektor I tworzą dziedziny produkujące żywność

i surowce. Sektor II to wszelkie rodzaje produkcji przemysłowej. Sektor III natomiast to podmioty zajmujące się świadczeniem usług. Fisher dzielił także procesy rozwojowe gospodarki na kolejne etapy uwzględniające rolę pełnioną przez poszczególne sektory. Zgodnie z teorią Fishera, w wysokorozwiniętych państwach w strukturze gospodarki dominować powinien sektor usługowy. Obecnie dominacja sektora usługowego jest faktem. Sektor usługowy jest także najszybciej rozwijającym się sektorem gospodarki. W rozwiniętych krajach udział III sektora zdecydowanie przeważa w liczbie podmiotów gospodarczych, zatrudnieniu i wkładzie w wytwarzanie produktu krajowego. Samo zjawisko dominacji sektora usług w gospodarce oraz wzrostu jego znaczenia określane jest mianem serwicyzacji [1,9]. Sektor usługowy nie jest jednak wewnętrznie jednorodny [8]. Same świadczone usługi także są zróżnicowane, a zachodzące zmiany w dochodach ludności, stylu życia oraz postęp technologiczny wpływają na zmiany struktury wytwarzanych usług, a co za tym idzie pociągają za sobą także zmiany wewnętrzne w strukturach sektora usługowego. Artykuł jest próbą odpowiedzi na pytania, jak kształtują się podstawowe struktury polskiego sektora usługowego oraz w jakim kierunku zmierzają zachodzące w nich zmiany.

Material i metody

Naczelnym celem artykułu jest wskazanie głównych zmian w podstawowych strukturach charakteryzujących polski sektor usługowy w latach 2009-2016.

Dla zrealizowania postawionego celu w artykule dokonano analiz wartości i struktur: liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON, zatrudnienia i związanych z zatrudnieniem wynagrodzeń oraz wytwarzanego produktu krajowego brutto (dalej PKB).

W artykule dokonano analiz sektora usługowego wg sekcji gospodarki narodowej. Zgodnie z polską statystyką masową do sektora usług kwalifikowane są sekcje od G do S [5], tj.: G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H – transport i gospodarka magazynowa, I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – informacja i komunikacja, K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O – administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, P – edukacja, Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S – pozostała działalność usługowa.

Ze względu na znaczną liczbę analizowanych sekcji (wszystkie sekcje klasyfikowane do sektora usługowego) oraz szeroki zakres czasowy, dla zachowania przejrzystości prezentowanych danych w postaci tabelarycznej i graficznej zestawiono jedynie skrajne lata analizy.

Wszelkie dane liczbowe wykorzystane w artykule pochodzą z roczników statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego [3, 4].

Wyniki

W okresie poddanym analizie wyraźnie wzrosła liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON (wzrost ogólnej liczby podmiotów o 13,2% w całej gospodarce narodowej). W sektorze usługowym wzrost liczby podmiotów miał o 1,1 p.p. większy zakres niż w całej gospodarce narodowej (liczba podmiotów w sektorze usługowym wzrosła o 14,3%). W strukturze liczby podmiotów sektora usługowego dominowały podmioty sekcji G – handel; naprawa pojazdów samochodowych, które stanowiły 1/3 ogółu. Sektor usługowy charakteryzowało jednak bardzo zróżnicowanie tempo zmian w liczebności podmiotów. W obrębie poszczególnych sekcji następował zarówno wzrost, jak i spadek liczby podmiotów (tabela 1). W wyniku zmniejszenia się liczby przedsiębiorstw skasyfikowanych w sekcji G o 2,6%, ich udział w ogólnej liczbie podmiotów sektora usługowego zmniejszył się z 37,7% w 2009 r. do 32,1% w 2016 r. (wykres 1). Drugą lokatę pod względem liczby podmiotów zajmowała sekcja M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna stanowiąc od 10,9% w 2009 r. do 12,9% w 2016 r. (wzrost liczby o 35,3%).

Najwyższy przyrost względny wystąpił wśród obiektów reprezentujących sekcję J (o 69,3%), następnie sekcję N (o 46,3%), sekcję P (o 36,8%), sekcję M (35,3%), sekcję Q (34,6%), sekcję L (30,0%), sekcję S (25,0%), sekcję R (18,1%), sekcję I (10,3%) i sekcję O (0,8%). W sekcjach K, G i H nastąpił spadek liczby podmiotów wynoszący odpowiednio 4,6%, 2,6% i 1,1%. Zmiany w liczebności podmiotów (tabela 1) oraz ich strukturze (wykres 1) potwierdzają ogólne trendy i wskazują na wzrost znaczenia podmiotów zajmujących się zaspokajaniem potrzeb związanych z intelektualną stroną życia człowieka i szeroko pojętym rozwojem gospodarki opartym na wiedzy [10], a spadek znaczenia podmiotów specjalizujących się w zaspokajaniu podstawowych potrzeb bytowych.

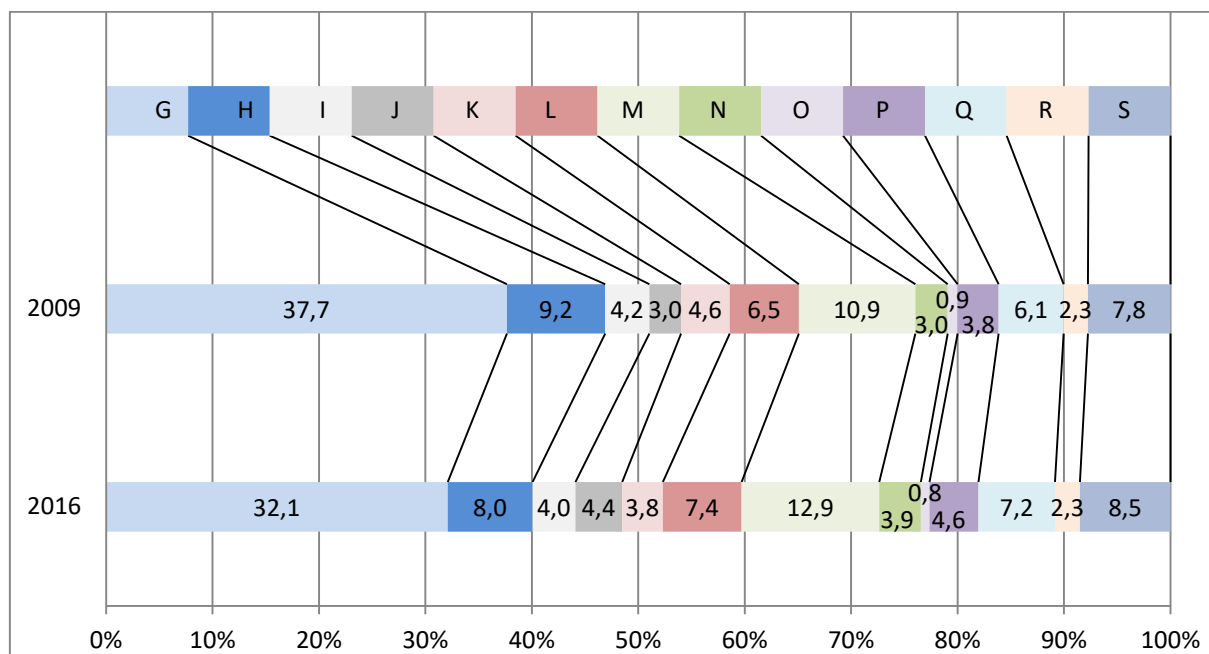
Tabela 1. Liczba podmiotów gospodarki narodowej, pracujących i PKB (w mln zł) ogółem i w sektorach usługowych w latach 2009 i 2016

Table 1. Number of the national economy entities, employees and GDP (PLN million) total and in services sectors in 2009 and 2016

Sektory gospodarki	Podmioty gospodarki narodowej		Pracujący		PKB	
	2009	2016	2009	2016	2009	2016
A-S	3 742 673	4 309 800	9 768 013	10 121 648	1 343 366	1 858 637
G-S	2 849 397	3 304 507	6 187 723	6 583 881	753 575	1 044 047
G	1 073 154	1 029 037	1 611 479	1 636 105	224 592	286 611
H	262 967	264 382	581 794	642 239	67 060	107 721
I	118 499	133 730	180 892	180 707	14 260	17 767
J	84 188	154 495	195 653	245 054	48 589	67 097
K	130 622	123 243	278 924	273 574	46 899	68 222
L	185 064	248 859	139 984	147 080	67 349	84 230
M	311 681	437 997	326 318	394 476	64 269	95 829
N	86 760	132 653	320 795	440 918	19 969	38 973
O	26 896	27 113	629 585	620 632	65 248	92 441
P	109 512	146 018	1 038 946	1 058 188	57 969	77 224
Q	173 844	241 747	656 525	682 173	44 843	70 996
R	64 767	79 133	128 483	123 584	10 606	12 569
S	221 443	286 100	98 345	139 151	21 922	24 367

Źródło: Dane GUS.

Source: CSO data.

Wykres 1. Struktura liczby podmiotów usługowych zarejestrowanych w systemie REGON według sekcji gospodarki narodowej w latach 2009 i 2016 (w %)

Chart 1. Structure of the number of service entities registered in the REGON (National Business Registry Number) system by sections of the national economy in 2009 and 2016 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Source: Own elaboration based on CSO data.

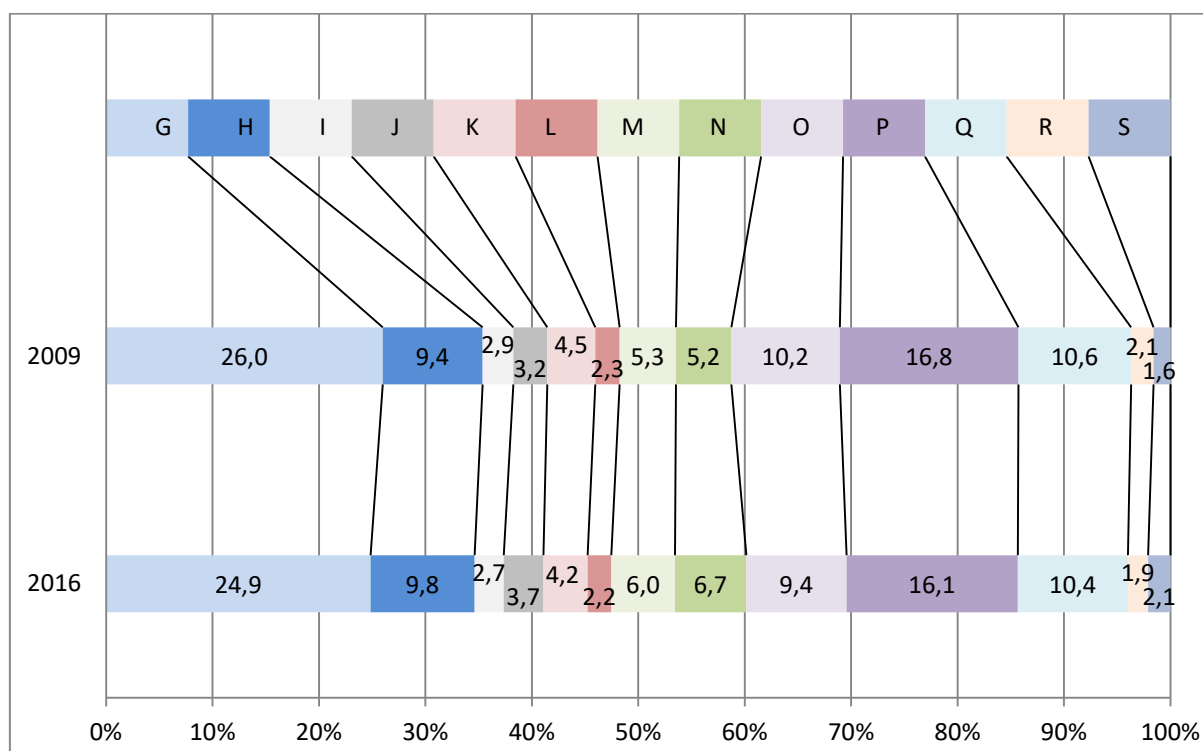
Największa zmiana w strukturze związana była z sekcją G, której udział w ogólnej liczbie podmiotów sektora usługowego zmniejszył się z 37,7% do 32,1%. To podmioty zajmujące się handlem i naprawą pojazdów samochodowych, a spadek ich liczby i udziału w strukturze związany był głównie z likwidacją niewielkich punktów handlowych, wynikającej z konkurencji sieci handlowych [6].

Zmiany w liczebności podmiotów gospodarczych pociągały za sobą zmiany w liczbie pracujących w ramach poszczególnych sektorów gospodarki. Zatrudnienie w całej gospodarce narodowej wzrosło w okresie badań o 3,6%. Szczególnie intensywny wzrost zatrudnienia miał miejsce w latach 2015-2016, co wynika z ogólnej poprawy koniunktury gospodarczej. W sektorze usług wzrost zatrudnienia był w wartościach względnych wyższy, niż w całej gospodarce i wyniósł 6,4%. Pomimo ogólnej wysokiej korelacji liczby podmiotów i zatrudnienia w sektorze usługowym (0,57), zachodzące w okresie badań zmiany w liczbie zatrudnionych w poszczególnych sekcjach PKD wykazywały różne kierunki i nasilenie. Spośród wszystkich pracujących, w sektorze usługowym zatrudnienie znajdowało od 63,3%

w 2009 r. do 65,0% w 2016 r. Najwyższy udział w strukturze zatrudnionych (wykres 2) miała sekcja G (26,0% w 2009 r. i 24,9% w 2016 r.). Pomimo zmniejszenia się liczby podmiotów sekcji G i zmniejszenia udziału w strukturze liczby zatrudnionych nastąpił wzrost zatrudnienia o 1,5%. W przeliczeniu na pojedynczy podmiot zatrudnienie wzrosło z 1,5 pełnozatrudnionego w 2009 r. do 1,6 pełnozatrudnionego w 2016 r. Duży udział w strukturze pracujących miała także sekcja P. Pomimo nieznacznego zmniejszenia się udziału tej sekcji w liczbie pracujących nastąpił wzrost zatrudnienia o 1,9%. W połączeniu jednak ze wzrostem liczby podmiotów nastąpił spadek przeciętnego zatrudnienia z 9,5 osoby w 2009 r. do 7,1 w 2016 r. Wzrost ogólnej liczby zatrudnionych wystąpił w dziewięciu spośród analizowanych sekcji (sekcje G, H, J, L, M, N, P, Q i S), natomiast w czterech nastąpiło zmniejszenie zatrudnienia (sekcje I, K, O i R).

Z zatrudnieniem nieodzownie związane są wynagrodzenia. Ich wysokość w analizowanych latach we wszystkich sekcjach (podobnie jak w całej gospodarce narodowej) wyraźnie wzrosła. Wzrost ten był zróżnicowany i w zasadzie bez wyraźnego związku ze zmianami liczebności podmiotów gospodarczych i zatrudnienia omówionymi wyżej. Zdecydowanie najwyższy poziom wynagrodzeń występował w sekcjach J i K. Także w tych sekcjach wystąpił

najwyższy wzrost bezwzględny wartości wynagrodzenia. Zdecydowanie najniższe wynagrodzenia miały miejsce w sekcjach I oraz N (wykres 3). Dla osób podejmujących zatrudnienie, bądź planujących swoją przyszłą karierę zawodową ważne są kwestie relacji wynagrodzeń pomiędzy poszczególnymi zawodami. Odnosząc średnie wynagrodzenia w sektorze usługowym wg sekcji gospodarki do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej (wynoszącego w 2009 r. 3102 zł i w 2016 r. 4052 zł) można zauważyć, że siedem z trzynastu analizowanych sekcji wykazywało wynagrodzenie niższe od średniej krajowej.

Wykres 2. Struktura liczby pracujących w sektorze usługowym wg sekcji gospodarki narodowej w latach 2009 i 2016 (w %)

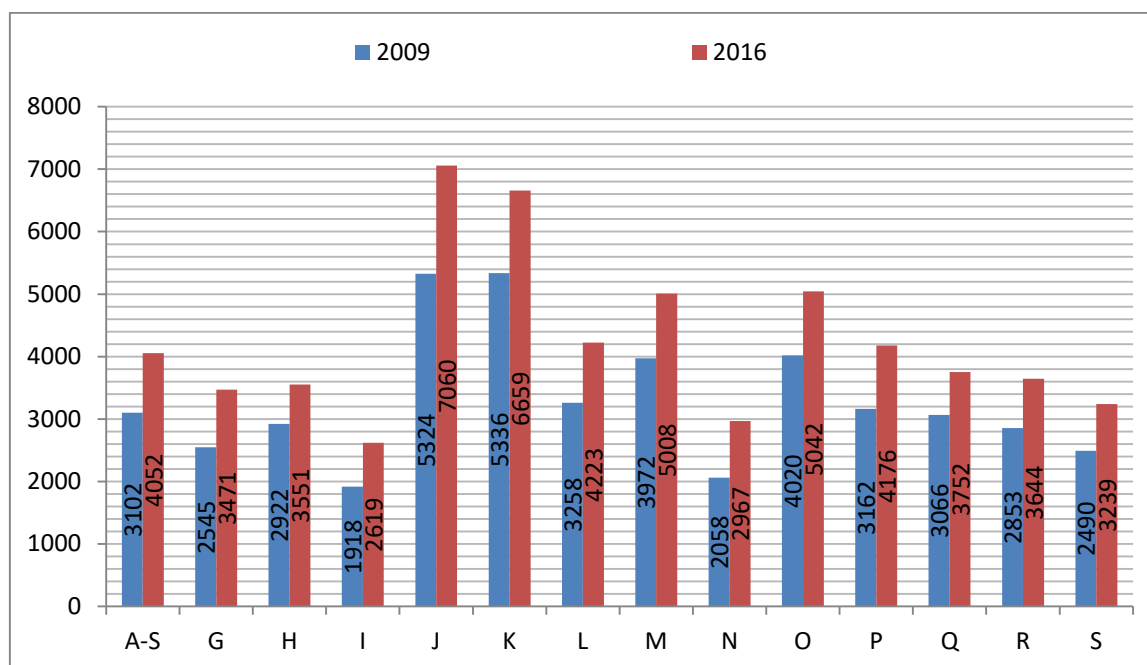
Chart 2. Structure of the number of service entities registered in REGON system by sections of the national economy in 2009 and 2016 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Source: Own elaboration based on CSO data.

a kolejnych sześć wyższe. Oczywistym jest, że największa różnica występowała w przypadku sekcji I, charakteryzującej się najniższymi wynagrodzeniami. Wynagrodzenia w sekcji I były w 2009 r. o 61,7% niższe, niż przeciętnie w całej gospodarce, a w 2016 r. o 54,7%. W latach analizy nastąpiła więc pewna poprawa relacji wynagrodzeń. Przyczyna niskich wynagrodzeń w sekcji I tkwi głównie w jej istocie. W dużej mierze tworzyły ją podmioty prywatne (kwatery,

miejsca noclegowe w gospodarstwach rolniczych, niewielka prywatna działalność gastronomiczna), w ramach których dochody z wynajmu pokoi stanowiły jedynie dodatkowe źródło zarobków. W wielu przypadkach dochody te nie są precyzyjnie określane ze względu na brak wymogów prawnych. Kolejną sekcją, w której występowała znacząca ujemna różnica wynagrodzeń, była sekcja N. W 2009 r. wynagrodzenia w sekcji N były o 50,7% niższe niż średnia krajowa, a w 2016 r. o 36,6%. Poza sekcjami I i N niższe od średniej krajowej wynagrodzenia odnotowano w latach badań także w sekcjach G, H, Q, R i S. W czterech z tych pięciu sekcji (poza sekcją G) relacja wynagrodzeń w stosunku do średniej krajowej uległa pogorszeniu. Najwyższa różnica w wynagrodzeniach na korzyść sektora usługowego wystąpiła w sekcjach K i J. W sekcji K wynagrodzenia w 2009 r. były o 41,9% wyższe, niż średnio w całej gospodarce, natomiast w 2016 r. były wyższe o 39,1%. W sekcji J wynagrodzenia były wyższe od średniej krajowej o 41,7% w 2009 r. i o 42,6% w 2016 r. Wyższe od średniej krajowej wynagrodzenia wystąpiły ponadto w sekcjach L, M, O i P. Można zauważyć, że wyższe od średniej krajowej wynagrodzenia wystąpiły w sekcjach, w których do świadczenia usług wykorzystuje się w głównej mierze potencjał intelektualny, natomiast niższe wynagrodzenia wystąpiły w sekcjach wykorzystujących głównie zasoby materialne. W zasadzie także nie istnieje zauważalny związek pomiędzy omówionymi wyżej zmianami zatrudnienia, a zmianami relacji wynagrodzeń.

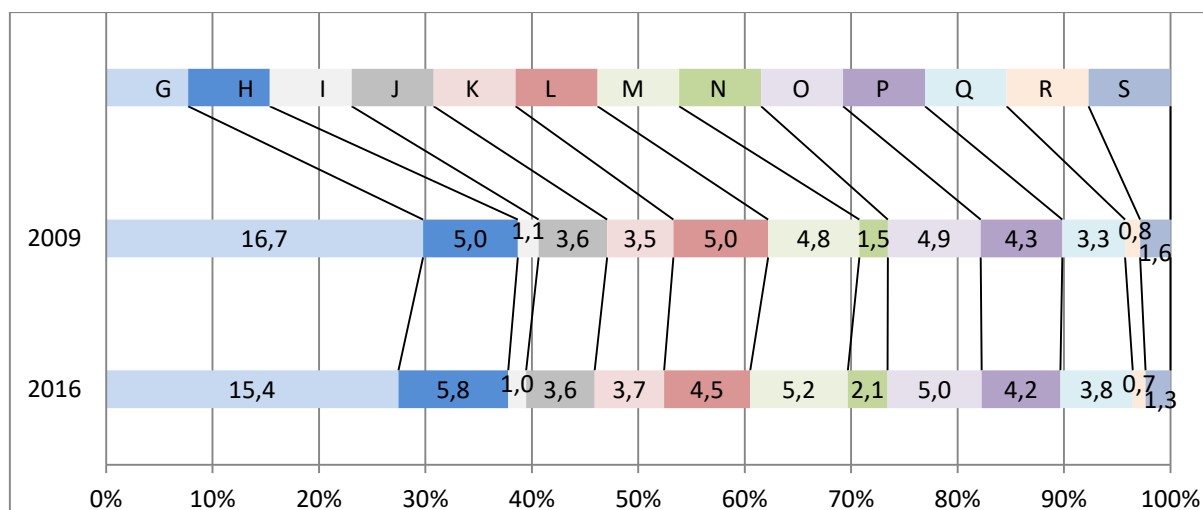

Wykres 3. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze usługowym wg sekcji gospodarki narodowej w latach 2009 i 2016 (w zł)

Chart 3. Average monthly gross wages and salaries in the services sector by sections of the national economy in 2009 and 2016 (PLN)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Source: Own elaboration based on CSO data.

Wykres 4. Udział sektora usługowego w tworzeniu PKB wg sekcji gospodarki narodowej w latach 2009 i 2016 (w %)

Chart 4. Share of the services in GDP composition by sector of origin in the national economy, 2009 and 2016 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Source: Own elaboration based on CSO data.

Kondycja przedsiębiorstw sektora usługowego jest czynnikiem determinującym wzrost gospodarczy, co wynika z dużego udziału liczby tych przedsiębiorstw w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych [7]. Sektor usługowy jako całość wnosi olbrzymi wkład w tworzenie PKB. Wkład sektora usługowego w wytwarzane PKB wyniósł w 2009 r. 56,1%, a w 2016 r. 56,2%. Udział całego sektora usługowego w wytwarzaniu PKB w omawianym okresie nie uległ znaczącej zmianie, natomiast znacznemu wzrostowi uległa sama nominalna wartość wytwarzanego PKB (tabela 1), która wzrosła o 38,5%. Wzrost ten był zbliżony do wzrostu PKB w całej gospodarce (38,4%).

W ramach poszczególnych sekcji występowało jednak duże zróżnicowanie wartości zmian wytwarzanego PKB. Zdecydowanie najwyższy wzrost wystąpił w sekcji N (95,2%), następnie w sekcji H (60,6%), sekcji Q (58,3%), sekcji M (49,1%), sekcji K (45,5%), sekcji O (41,7%). Wszystkie powyższe sekcje wypracowały wzrost wartości PKB przekraczający przeciętny

wzrost całego sektora usługowego. Z kolei w sekcjach: J (wzrost PKB o 31,8%), P (33,5%), G (27,6%), L (25,1%), I (24,6%), R (18,5%) oraz S (11,2%) wartość wzrostu była niższa, niż średnio w całym sektorze usług. Konsekwencją nierównomiernego wzrostu wartości wytwarzanego PKB była zmienność udziału poszczególnych sekcji w wytwarzanej w kraju wartości produktu (wykres 4). Wyraźnie widoczny jest wzrost udziału sekcji, które odnotowały większą skalę wzrostu wytwarzanego PKB, niż cały sektor usługowy oraz spadek udziału sekcji notujących niższe wartości wzrostu.

Podsumowanie

W analizowanym okresie w sektorze usługowym następowały zauważalne zmiany. Znacząco wzrosła liczba podmiotów gospodarczych (o 14,3%), zatrudnienie (6,4%) oraz wartość wytwarzanego przez sektor usługowy PKB (38,5%). Wzrost wszystkich powyższych wartości był wyższy w sektorze usługowym, niż przeciętnie w całej gospodarce narodowej. Wskazuje to na rosnącą rolę całego sektora usługowego w gospodarce.

Zmiany następowały także w obrębie samego sektora usługowego. Wyraźnemu zmniejszeniu uległa liczba podmiotów reprezentujących sekcję G (m.in. punkty handlowe). W wyniku zmniejszenia liczby podmiotów sekcji G i ogólnego wzrostu liczby podmiotów całego sektora usługowego znacząco zmniejszył się udział tej sekcji w sektorze usługowym (o 5,6 p.p.). Zaobserwowane zmiany pozwalają przypuszczać, że także w najbliższej przyszłości liczba podmiotów tej sekcji będzie podlegała dalszemu ograniczeniu. Wyraźnie również uwidoczniła się tendencja do zmniejszania się roli sekcji zapewniających realizację potrzeb bytowych, a wzrostu roli sekcji realizujących usługi związane z zaspokajaniem potrzeb wyższych.

Zmiany następowały także w strukturze zatrudnienia. Nasilenie jednak tych zmian było zdecydowanie mniejsze niż w przypadku liczby podmiotów. Wskazuje to na ewolucyjne zmiany miejsca zatrudnienia przez pracowników sektora usługowego. Zmniejszenie liczby pracujących miało miejsce jedynie w czterech sekcjach (I – zakwaterowanie i gastronomia, K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa, O – administracja publiczna i obrona narodowa oraz obowiązkowe zabezpieczenie społeczne i R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją). W pozostałych sekcjach nastąpił wzrost liczby pracujących. Ogólny wzrost zatrudnienia w sektorze usługowym wiązać należy przede wszystkim z występującą korzystną sytuacją gospodarczą. Zmiany w strukturze zatrudnienia nie wywierają znaczącego wpływu na

zmiany w wysokości wynagrodzeń. W większości sekcji wynagrodzenia były niższe od średniej krajowej, a na wyższe od średniej zarobki mogli liczyć pracownicy branż informatycznych, ubezpieczeniowych i finansowych.

Niewielkie zmiany zachodziły także w strukturze wytwarzania PKB. Zdecydowanie najwyższy udział (przy czym zaobserwowano jego spadek w latach 2009-2016, podobnie jak w przypadku udziału w strukturze liczby podmiotów) miał sektor G – handel i naprawa pojazdów samochodowych. Duże znaczenie dla wytwarzanego PKB miał wkład sekcji H, L, M, O i P. Podobnie jednak, jak w przypadku zatrudnienia zmiany zachodzące w strukturze PKB były stosunkowo niewielkie, a wiązać je należy przede wszystkim z ogólną sytuacją gospodarczą.

Reasumując można stwierdzić, że zauważalna jest tendencja do wzrostu w analizowanych strukturach znaczenia sekcji świadczących usługi zaspokajające potrzeby wyższego rzędu (intelektualne, informacyjne, finansowe) a spadek znaczenia sekcji, które świadczą usługi bytowe (dostarczanie produktów, zakwaterowanie).

Literatura

- [1] BYWALEC, C., RUDNICKI, L. (2002). *Konsumpcja*. Warszawa: PWE.
- [2] FLEJTERSKI, S., KLÓSKA, R., MAJCHRZAK, M. (2005). Usługi w teorii ekonomii. S. Flejterski, A. Panasiuk, J. Perenc, G. Rosa (red.) *Współczesna ekonomika usług*. Warszawa: PWN, 13-40.
- [3] GUS, (2010). *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2010*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- [4] GUS, (2017). *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2017*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- [5] <http://www.klasyfikacje.gofin.pl/pkd/4,0.html> (dostęp z dnia 04.07.2018 r.)
- [6] KMAK, M. (2015). Wpływ galerii handlowych na małe sklepy osiedlowe na przykładzie Nowego Sącza. *Prace Studenckiego Koła Naukowego Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie*, 4 (2015), 80-91.
- [7] KRUSZKA, M. (2006). Sektor usług w gospodarce krajów wysokorozwiniętych. *Wiadomości Statystyczne 11 (2006)*, 55-70.

[8] SKÓRSKA, A. (2013). Uwarunkowania rozwoju sektora usług. *Serwicyzacja polskiej gospodarki - przemiany wewnątrzsektorowe (red.) D. Kotlorz (red.)*. Wyd. UE w Katowicach, 11-53.

[9] SZUKALSKI, S. (2004). Serwicyzacja gospodarki i industrializacja usług. *Handel Wewnętrzny 4-5, 2004*, 47-53.

[10] WĘGRZYN, G. (2013). Sektor usług w gospodarce opartej na wiedzy – studium komparatystyczne. *Oeconomia Copernicana 1 (2013)*, 53-64.

Streszczenie

Cel: Celem artykułu jest wskazanie głównych zmian w podstawowych strukturach charakteryzujących polski sektor usługowy w latach 2009-2016.

Material i metody: Dane liczbowe pochodzą z roczników statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego. W pracy wykorzystano metodykę analizy opisowej i porównawczej.

Wyniki: Dokonano analiz wartości i struktur: liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON, zatrudnienia i związanych z zatrudnieniem wynagrodzeń oraz wytwarzanego PKB. W analizowanych strukturach zdecydowanie dominowała sekcja G – handel i naprawa pojazdów samochodowych.

Wnioski: Zaobserwowano wzrost znaczenia w analizowanych strukturach sekcji świadczących usługi zaspokajające potrzeby wyższego rzędu (intelektualne, informacyjne, finansowe), a spadek znaczenia sekcji, które świadczą usługi bytowe (handel, zakwaterowanie).

Słowa kluczowe: trzeci sektor, struktura usług.
